

A műértelmező szövegalkotási feladat: egy mű értelmezése

ELTE | BTK

**MAGYAR EMELT
MAGABIZTOSAN**

A MŰÉRTELMEZŐ FELADAT VÁLTOZATAI

A műértelmező szövegalkotási feladatban emelt szinten **nincsen választási lehetőség**, minden évben a tételkidolgozó bizottság jelöl ki egy feladatot.

A feladatban azonban különböző jellegű feladatkiírások lehetnek.

▶ Az elemzendő művek száma szerint:

- Egy mű több szempontú elemzése, értelmezése, értékelése
- Két adott mű több szempontú összehasonlító elemzése, értelmezése vagy két mű értelmezése → Ez a lehetőség 2024-től van jelen az emelt szinten, korábban az összehasonlító elemzés középszinten volt.

▶ Az elemzendő művek műneme szerint:

- Lírai alkotás
- Szépprózai mű vagy műrészlet
- Drámarészlet

▶ A vizsgázó számára ismert vagy ismeretlen szerző alkotása.

Az elmúlt **években gyakrabban szerepeltek lírai művek**, utoljára 2021 októberében szerepelt epikus mű.

Az elemzendő szöveg a magyar irodalom **bármely korszakából, szerzőjétől** származhat.

A MŰÉRTÉLMEZŐ FELADAT ÉRTÉKELÉSE

Tartalom	25 pont	Ebben a kategóriában a feladat helyes értelmezését, az esszéhez kapcsolódó tárgyi ismeretek meglétét, valamint a feladatléírás szempontjai kapcsán megfogalmazott állítások problémaérzékenységét, alátámasztottságát, gondolatgazdagságát értékelik.
Szöveg-szerkezet	5 pont	Ide a szöveg gondolatmenetének koherenciája, logikus felépítése, valamint a bekezdések arányos tagolása, a bevezetés és befejezés, valamint a terjedelem tartozik.
Nyelvi igényesség	10 pont	A megfelelő stílus, szókinccs, szaknyelv használata, választékos mondatfűzés, nyelvhelyesség.

Az értékelés fontos szempontjai:

- Tárgyi tudás, ismeretek
- Problémaérzékenység, alátámasztottság, gondolatgazdagság
- Logikus felépítés (bevezetés, befejezés), arányos tagolás (bekezdések)
- Megfelelő stílus és szaknyelv használata

Tartalom – adható összesen 25 pont.

A bázisszöveg és feladat értéke; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszelemek a feladat szempontjainak, szövegbázisának való megfelelése (problémaérzékenység, lényeglátás, tématarítás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás) szerint. Terjedelem: 600–800 szó.

Pont	A teljesítménytartomány jellemzői
-------------	--

25–20 pont	a feladatban kijelölt valamennyi értelmezési szempontra utal, kitér, válaszol; kifejtett, indokolt, tárgyyszerű állítások, következtetések; ítélőképesség, releváns értékítélet; az értelmezési szempontoknak megfelelő tárgyi-fogalmi tudás meggyőző alkalmazása; indokolt példák, hivatkozások
-------------------	--

19–15 pont	részleges megfelelés a feladat szempontjainak; az értelmezési szempontoknak megfelelő tájékozottság részben elfogadható alkalmazása; helyenként kifejtetlen állítások, következtetések; esetleges tárgyi tévedések; több elemében helytálló kifejtés, releváns vélemény
-------------------	---

A SZÖVEGALKOTÁS LÉPÉSEI, IDŐBEOSZTÁS

A műértelmező szövegalkotási feladatra kb. 130-150 percet szükséges rászánni (min. 600 szó) – ez persze személytől is függ.

1. A feladat értelmezése és a mű elolvasása:

- A feladat alapos átgondolása, értelmezése.
- A tartalom esetében akkor lehet sok pontot kapni, ha a feladatkiírás minden elemére érdemi választ ad dolgozatában a vizsgázó.

2. Ötletgyűjtés, műértelmezés: (1-2. együtt: 20-30 perc)

- Először érdemes a feladatkiírás mentén összegyűjteni, mik lesznek a dolgozat főbb állításai.

3. A gondolatok elrendezése, vázlat készítése (10 perc)

- Összegyűjtött gondolatainkat vázlattá, egységes gondolatmenetté rendezzük.

4. A szöveg megalkotása: 90-100 perc

- A vázlat alapján elkészítjük az esszét.

5. Ellenőrzés, átolvasás (10 perc)

- A végén mindenképp hagyjunk időt a dolgozat átolvasására.

FELADATÉRTELMEZÉS LÍRAI SZÖVEGEK ESETÉN

2021. május

Értelmezze Nagy Gáspár költeményét! Elemzésében mutassa be **az idősíkok jelentésteremtő szerepét**, a mű meghatározó motívumait, valamint **vizuális és poétikai eszközeit!**

Fogalmazása 400-800 szó terjedelmű legyen!

Nagy Gáspár: Rengéseim

2022. október

Olvassa el és **értelmezze** Kosztolányi Dezső versét! Elemzésében mutassa be az alábbi **létösszegző** költemény **nyelvi-stilisztikai jegyeit!** Vizsgálja meg és értelmezze a mű **motívumhálóját is!**

Megoldása 400–800 szó terjedelmű legyen!

Kosztolányi Dezső: Ha negyvenéves...

2022. május

Értelmezze Pilinszky János költeményét! Elemzésében mutassa be, hogy **a szerelemről** szóló beszéd **nyelvi-poétikai eszközei** hogyan tudják megjeleníteni a lírai én **istenhitét!** Térjen ki a költemény **szerkezetére, az idősíkok jelentésteremtő szerepére!**

Fogalmazása 400–800 szó terjedelmű legyen!

Pilinszky János: Örökkön-örökké

2023. október

Értelmezze Vas István költeményét! Elemzésében fejtse ki, milyen **eszközökkel** mutatja be a költő az idő múlását! Térjen ki **a mű címének és a párbeszéd formának** a lehetséges jelentéseire!

Fogalmazása 400–800 szó terjedelmű legyen!

Vas István: Párbeszéd két ismeretlen között

2023. május

Értelmezze Dsida Jenő költeményét! Elemzésében mutassa be, hogy **a várakozás** lételeme, valamint **a magány, a személyes szenvedéssors** miként nyer mélyebb, archaikus jelentést! Térjen ki a mű **motívumainak, valamint poétikai-stilisztikai eszközeinek** jelentésképző szerepére is!

Fogalmazása 400–800 szó terjedelmű legyen!

Dsida Jenő: Nagycsütörtök

FELADATÉRTELMEZÉS EPIKUS SZÖVEG ESETÉN

2021. október

Olvassa el és **értelmezze** Mándy Iván (1918–1995) alábbi novelláját! Mutassa be, mi mindenben **tér el *A szobában* című írás a klasszikus műfajtól!** Térjen ki arra, hogyan alakulnak **a novella tér – idő viszonyai!** Vizsgálja meg, hogyan érvényesülnek a szereplői és elbeszélői **nézőpontok** a műben, és milyen **nyelvi megoldásokkal** él a narrátor annak érdekében, hogy kifejezze **a hiányt mint létérzést!**
Fogalmazása 400–800 szó terjedelmű legyen!

Mándy Iván: *A szobában*

A **Tartalom** értékelése során akkor helyezhető a dolgozat a legmagasabb kategóriába, ha a vizsgázó a feladatban megadott szempontok mindegyikét kifejti.

Bemutatja:

1. mennyiben tér el Mándy Iván novellája a klasszikus műfajtól,
2. a novella tér – idő viszonyait,
3. milyen nézőpontok érvényesülnek a műben, és milyen nyelvi megoldásokkal él a szerző, hogy kifejezze a hiányt mint létérzést.

ÖTLETEK ÉS GONDOLATOK GYŰJTÉSE 1.

Az ötletgyűjtést a feladat szempontjai szerint végezzük.

- Megállapításainkat a szövegből merített példákkal támasszuk alá.
- Érdeemes 20-25 gondolatot, összegyűjteni a min. 600 szavas esszéhez.

Központi gondolat: nem a „hagyományos” novella poétikai eszközeit látjuk

- Hiányoznak a novella megszokott szerkezeti elemei (bonyodalom, konfliktus stb.)

Miben tér el a klasszikus novellától?

- A novellának nincs hagyományos története
- Egyetlen szereplője van: új lakásba költözött férfi téblábol bútorai között
- Eladásra ítélt bútorai fölidézik a múltat
  - Nem áll össze egységes történetté.
- A férfi belső történéseinek lehetünk tanúi a novellában, külső esemény nem történik

Hogyan alakulnak a novella tér és időviszonyai?

- Tárgyi környezet elemei (bútorok) megszemélyesednek – ők válnak szereplővé.
  - Gondolkodnak, beszélnek, éreznek, kapcsolatai vannak
- A múlt idősíkjai egymásba mosódnak, nincs elkülöníthető múlt és jelen.
- Közben a jelenben valójában nem történik semmi.
- A novella külső történése éjszaka történik: a férfi fölriad álmából.

Milyen nyelvi eszközökkel fejezi ki a hiány létérzését?

- Hiányos mondatok
- Leíró jelleg, dísztelen, nominális stílus, rövid mondatok – statikusság érzete

Hogyan érvényesülnek a szereplői és elbeszélői nézőpontok?

- A nézőpont nehezen azonosítható (szabad függő beszéd, idézetek)
  - Elmosódnak a határok a nézőpontok között.
  - Élőbeszédszerű megnyilvánulások – megszólalás / narráció
- Külső nézőpont
- A bútorok nézőpontja – megszólalók is
- Férfi nézőpontja – ő is megszólaló is

Egyéb megfigyelések („Értelmezze a novellát!”)

AZ ESSZÉ MEGSZERKESZTÉSE: A VÁZLAT ÉS SZERKEZET

1. Bevezetés: a téma fölvetése

2. Az elemzés központi gondolata, fő témájának fölvetése

- Pl. ember és tárgyak viszonya / az éjszakai töprengések / a múlt fölidézése / a tárgyak múltidéző ereje – vagy ki lehet indulni abból is, hogy ez nem hagyományos novella

3. Az elemzés főbb témáinak kifejtése – ezeknek jól azonosíthatónak kell lennie.

- Eltérés a klasszikus novellától: az elbeszélés legfőbb sajátosságai
  - Miért alkalmas ez a fajta novella a fő téma bemutatására?
- A hiány szerepe a novellában és a főszereplő életében – mi minden hiányzik a novellában? Mit tudunk és mit nem?
  - A fölidézett emlékek szerepe. A novella stílusa, tömörítő ereje.
- Tér és idő szerkezete.
  - A hiány betöltésének eszközeként is értelmezhető a férfi múltidézése.
- Az elbeszélői nézőpontok
  - Segítik az olvasónak, hogy átélje az éjszakai látomást.

4. Befejezés, összegzés.

- Az állításokat mindig meg kell indokolni, a szöveg sajátosságaival alátámasztani.

AZ ESSZÉ RÉSZEI: BEVEZETÉS ÉS BEFEJEZÉS 1.

▶ **A bevezetés és a befejezés össze is kapcsolódhat.**

▶ **Személyes élmény**

„Az érettségi vizsgákra készülve többször is előfordult velem, hogy sokáig tanultam, utána pedig nehezen tudtam elaludni. Forgolódtam az ágyban, majd jobb híján fölkeltem, és kimentem a konyhába. Ilyenkor minden más színben tűnt fel...”

▶ **Hivatkozás más irodalmi szövegre**

„Kosztolányi Dezső Hajnali részegség című versében a beszélő nem tud elaludni, ezért az ablakon át nézi a várost. Az éjszaka, majd a hajnal látványa különleges érzéseket vált ki belőle, miként mindenkiből, aki az éjszaka szokatlan óráiban ébren van...”

► **Olvasói elvárásból kiindulva**

„Az olvasók sokszor azt várják egy epikus műtől, hogy fordulatos cselekménye legyen és izgalmas karakterek jelenjenek meg benne. A modern irodalomban azonban előfordulnak olyan művek, amelyek egyáltalán nem felelnek meg ennek az elvárásnak, cserébe viszont egészen mást mutatnak meg az olvasónak.”

► **Irodalmi fogalomból kiindulva**

„Az epikus művek különleges eszköze a szabad függő beszéd, amikor a narrátor szólamában megjelenik valamelyik szereplő belső nézőpontja, olykor konkrét gondolata, megszólalása. Az olvasótól komoly figyelmet igényel ez az írói eszköz, amelynek révén viszont mélyebb betekintést nyerhet a szereplők belső világába.”

Néhány további tanács, kerülendő hiba:

- ▶ Ne meséljük el újra a novellát, ne ültessük át prózába a verset!
  - A vizsgadolgozat írása közben olyan olvasót kell elképzelni, aki ismeri a művet.
  - Az természetesen nem baj, ha utalunk a cselekmény / vers egyes részeire.
- ▶ Ne idézzünk többet, mint amennyi szükséges!
- ▶ Bánjunk nagyon óvatosan az életrajzi megközelítéssel, a feladatkiírás általában nem vár ilyesmit!
  - A feladat sokszor jelzi, hogy nem szükséges a szerző ismerete a feladat megoldásához.
- ▶ Használjuk bátran a szakkifejezéseket!
- ▶ A feladatnak többféle jó megoldása van. Bátran gondolkozzunk, csak indokoljuk meg állításainkat!

HOGYAN KÉSZÜLJEK A MŰÉRTELMEZŐ ESSZÉRE?

▶ **Tartalmi elemek:**

- Korábbi évek emelt szintű műértelmező feladatainak és a javítási útmutatóinak alapos tanulmányozása.
- A középiskolai tananyag ismételése közben külön figyelmet kell fordítani a műértelmezésekre, fogalomkészletére, szempontrendszerére.
- Tételesen áttekinteni a műértelmezés szempontrendszerét, fogalomkészletét.

▶ **Szerkezet, stílus**

- Vázlatos megoldásokat készíteni konkrét feladatokra: bevezetés – vázlat – befejezés, egyes részek kidolgozása.
- Különböző variációk megfogalmazása ugyanarra a témára.
- Teljes esszék kidolgozása.

▶ **A szövegalkotás különböző lépéseinek gyakorlása.**

A projekt a Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet, valamint a Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet együttműködésében valósul meg.

ELTE | BTK

